

UOT – 332.1

Kamal Hacıyev
Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası

**BƏLƏDİYYƏ ORQANLARININ VƏZİFƏLİ ŞƏXSLƏRİNİN İCTİMAİYYƏT
QARŞISINDAKI MƏSULİYYƏTİNDƏ İCTİMAİ RƏYİN SİYASİ SƏCİYYƏSİ**

Məqalədə bələdiyyələrin idarə olunmasında vəzifəli şəxslərin idarəetmə fəaliyyətinə ictimai rəyin siyasi səciyyəsi təhlil olunur. Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin fəaliyyətinə ictimai rəyin nəzərə alınması, onların rəyinə müvafiq işlərin görülməsi, bu işlər üzrə ictimaiyyətin məlumatlandırılması, məsuliyyətin səviyyəsinə uyğun tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanır.

Müasir dövrdə cəmiyyətin öyrənilməsi, onun idarə edilməsi ən vacib məsələlərdən biridir. İdarəetmə, cəmiyyətin mənafeələrinin həyata keçirilməsi mexanizmi, qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün təsiretmə vasitəsidir [5, s.10]. Yerli özünüidarəetmə orqanlarının fəaliyyətinə gəldikdə isə onu qeyd etmək lazımdır ki, digər idarəetmə orqanlarından fərqlənən bir sıra özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Bunlardan ən əsası yerli özünüidarəetmə orqanlarının inzibati ərazi vahidinin əhalisi tərəfindən ümumi, bərabər, birbaşa seçki hüququ əsasında formalaşmasıdır. Digər bir özəllik isə ondan ibarətdir ki, bu orqanlar yerli əhəmiyyətli məsələlərin həllində müstəqildirlər və bu sahədə mərkəzi dövlət hakimiyyəti orqanlarının onların fəaliyyətinə müdaxiləsi yolverilməzdir. Onların müstəqilliyi ilk növbədə yerli özünüidarəetmə orqanlarının xüsusi icra aparatının, bələdiyyə mülkiyyəti növünün maddi bazasının, yerli vergiləri müəyyən etmək və toplamaq, habelə normativ aktlar vermək hüquqlarının mövcudluğu, ikinci bir tərəfdən isə məhkəmə təminatları ilə şərtlənir. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, onların müstəqilliyi mütləq mənada başa düşülməməlidir, onlar qanunvericiliklə müəyyən olunmuş səlahiyyətlər çərçivəsində müstəqildirlər [2, s.213].

Yerli özünüidarəetmə sisteminin formalaşdırılması mərhələsində Azərbaycan Respublikasının heç bir təcrübəsinin olmaması bələdiyyələrin yaradılması prosesində bir sıra çətinliklər yaratmışdır. Təbii ki, yerli özünüidarəetmə sisteminin formalaşdırılması demokratiyanın möhkəmləndirilməsinin, hüquqi dövlətin inkişaf etdirilməsinin, vətəndaş cəmiyyətinin bərqərar olması yolunda mühüm amillərdən biridir. Tarixə nəzər yetirdikdə görürük ki, yerli özünüidarəetmə sahəsində Azərbaycan Respublikası kifayət qədər tarixi ənənəyə malik deyildir, bu da insanlarda bizim cəmiyyət üçün yeni olan bu instituta münasibətdə biganəlik yaratmışdır. Lakin SSRİ dağıldıqdan sonra və Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa etməsi nəticəsində ölkəmizdə demokratik dövlətin əsasını təşkil edən yerli özünüidarəetmə sisteminin qurulması sahəsində islahatlar həyata keçirilməyə başlanmışdır [4, s.60]. Bu həyata keçirilən islahatların ən başlıca aparıcı lokomotivi olan Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını və orada öz hüquqi təsbitini tapan 142-146-cı maddələrini göstərmək olar [1, s.58-59]. Bu maddələrdən 144-cü maddənin II hissəsinə uyğun olaraq yerli özünüidarəetmə orqanlarına dövlət işlərinin müəyyən hissəsini yerinə yetirmək imkanı verilir. Özünüidarəetmə məhdud ərazidə məskunlaşmış insanların hüquq və azadlıqlarının qorunması, eləcə də onların ictimai rəyini nəzərə almaqla yerli problemlərinin həllində fəal və mütəşəkkil qaydada iştirakını təmin edən demokratik prinsip olub, qeyd olunan məsələlərin bilavasitə əhali tərəfindən müstəqil həll olunmasıdır. Beləliklə, yerli özünüidarəetmə (bələdiyyələr) - bu və ya digər inzibati ərazi vahidində məskunlaşmış əhali tərəfindən və bu əhalini təşkil edən özünün inzibati idarəetmə aparatına (bələdiyyələr) malik olan, seçki əsasında formalaşdırılan orqan tərəfindən yerli əhəmiyyətli məsələlərin və işlərin həll edilməsidir. Yerli özünüidarə orqanları (bələdiyyələr) ölkənin idarəetmə sisteminin tərkibində yer almaqla mərkəzi idarəetmənin ierarxik nəzarəti altında deyildir. Qeyd etdiyimiz kimi, onlar öz fəaliyyətlərində hüquqi normalar daxilində demokratik prinsipləri rəhbər tutaraq yerli əhəmiyyətli məsələləri bütövlükdə mərkəzi idarəetmə orqanlarına görə daha səmərəli həll edirlər. Çünki xalq tə-

rəfindən seçilmiş rəhbərin təşəbbüskarlığı təyin olunmuş rəhbərə nisbətən xeyli yüksək olur ki, bu da onların etibar olunmuş ərazidə vəziyyəti dəyişmək, əhalinin ictimai rəyinə lazımı qiymətin verilməsi imkanını daha da yüksəldir. Bu isə təmsili demokratiyadansa, birbaşa demokratiya fikrinin bələdiyyələr vasitəsi ilə daha effektiv bir şəkildə həyata keçirilməsinin üstünlüyünü ortaya çıxarır.

Ümumilikdə, dünyada yerli özünüidarələrin əsas mövcudluğu siyasi, idari, ictimai və iqtisadi səbəblərlə əlaqədardır.

Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyin siyasi səciyyəsinə (yəni bələdiyyə idarəetməsinin xüsusiyyətlərinə) nəzər yetirdikdə burada əsas diqqət siyasi səbəblərə istiqamətlənməlidir. Bu səbəblər arasında yerli özünüidarələrin fəaliyyətini həyata keçirən vəzifəli şəxslər, xalqın iştirakı və xalqın nəzarəti altında onlara həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirirlər.

Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyəti onların seçki orqanının fəaliyyətini kordinə edən kimi inzibati ərazi bölgüsü üzrə seçicilərin qarşısındakı öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinin siyasi səciyyəsinə asılı olaraq ictimai rəydən çox asılıdır. İctimai rəy isə o müəyyən zamanda hansısa bir mübahisəli problemə münasibətdə bu problemə məşğul olan şəxslər qrupuna və ya qruplarına hakim olan qənaətdir. Qənaətlərin sərbəst ifadə olunmasına şərait yaradan bələdiyyə idarəetmə orqanlarına rəhbərlik edən vəzifəli şəxslərin fəaliyyəti demokratik sayılır. Bu bələdiyyə idarəetmə orqanlarına ərazi üzrə vətəndaşların seçmək və seçilmək hüququ əməli surətdə təmin edilir, onların qənaətləri, bölgə üzrə ictimai rəyləri bələdiyyələrin idarə olunmasında cavabdeh olan vəzifəli şəxslər üçün vacib amilə çevrilir.

Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyin düzgün formalaşması bələdiyyələrin fəaliyyətinə demokratiyanın “mütləq şərti” olaraq verilən razılıqdır.

Demokratiya razılığın ifadə olunmasını təmin edən azad seçkilərə əsaslanır. Bələdiyyələr bu zaman azad seçkilər vasitəsilə idarə edənləri, rəhbər şəxsləri müəyyənləşdirərək idarəetmə prosesində bilavasitə iştirak edir. Bu seçkilər isə ictimai-siyasi razılığın və konsensusunun mövcudluğunu, hüquqi-siyasi məkanın dinamik dayanıqlılığını təsdiq edir. Bu zaman bələdiyyə orqanlarını seçənlərin ictimai rəyi göstərici kimi olan səsvermənin onları idarə edənlər haqqındakı qənaət və baxışları ifadə edir, bununla da bələdiyyə idarəetmə prosesinin iştirakçısına çevrilir.

Ümumiyyətlə, tarixi faktların göstərdiyi kimi demokratiya insan hüquqları, vətəndaş cəmiyyəti kimi fenomenlər qarşılıqlı əlaqədədir və bir-birini şərtləndirir. Bunu ondan görmək olar ki, əsas fərdi azadlıqlar məhz hüququn aliliyi olan demokratik vətəndaş cəmiyyəti şəraitində öz hüquqi mənasını tapır, ictimai sistemin, ictimai rəyin, siyasi səciyyəsinə müvafiq olaraq bələdiyyə orqanlarının təkmilləşməsində mühüm şərtlərdən biri kimi çıxış edir.

Azad fərdlərə onların könüllü formalaşan birliklərinə istinad edən bələdiyyələr insana sosial cəhətdən əhəmiyyətli olan sosial tələbatlarını və maraqlarını həyata keçirmək imkanı yaratmağa, müxtəlif xarakterli münasibətləri mütəşəkkil qaydada nizamlamağa səy göstərir. Çünki cəmiyyətdə, xalqın istehsal olunmasını istədiyi mal və xidmətlər məsələsində ümumi fikir birliyi əldə olunmuşdursa, bu fikrin birliyi bazar iqtisadiyyatında tələbin yerini tuta bilər. Çox fərqli xüsusiyyətləri olan insanlarda meydana gələn icmaların eyni cür malın istehsal edilməsini arzu etmələri mümkün deyildir. Bu vəziyyətdə istehsal olunacaq mal və xidmətlər mümkün olduğu qədər çox insanın tələblərinə uyğun olmalıdır, yoxsa alıcı tapmaq mümkün olmaz, ya da çətin olar. Burada yerli əhəmiyyətli mal və xidmətlərin istehsalında yerli xalqın arzularını və istəklərini öyrənib buna görə mal və xidmət istehsal etmək və nəticədə onsuz da tükənməkdə olan yeraltı və yerüstü resurslardan səmərəli istifadə edə biləcək quruluşların, yerli özünüidarələrin yaradılmasının zərurəti meydana çıxır. Bu isə o deməkdir ki, müəyyən ərazidə yaşayan yerli icmalar o yerə məxsus istək və arzuların özlərinin yaradacaqları yerli özünüidarələr (bələdiyyələr) asanlıqla və tez bir şəkildə çatdıra bilər. Bu eyni zamanda bələdiyyələrin vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyin hansı səviyyədə olmasını əks etdirir. Bəzi ölkələrdə yerli özünüidarəetmə ənənəsinin olmaması və bu təcrübənin azlığı bir çox hallarda vətəndaşların yerli özünüidarələrə ciddi əhəmiyyət verməməsinə səbəb

olur. Halbuki dəqiq hakimiyyət bölgüsü olan əks mərkəzləşmənin həyata keçirildiyi bütün demokratik dövlətlərdə yerli hakimiyyətə məxsus olan səlahiyyətlər mərkəzi hakimiyyətdən alınaraq yerli özünüidarəetmə orqanlarına verilir. Bunun nəticəsidir ki, həmin ölkələrdə vətəndaşlar bələdiyyələri özlərinə ən yaxın idarəetmə qurumu hesab edirlər və onun işində aktiv iştirak edirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, vətəndaşların yerli özünüidarələrin fəaliyyətində iştirakı da öz-özünə baş vermir. Bunun üçün təşviqedicə və stimullaşdırıcı tədbirlərə ehtiyac var ki, bunlar sırasında:

- bələdiyyələrin fəaliyyəti, həyata keçirdikləri işlərlə seçici əhalini müntəzəm məlumatlandırmaq, onları tanış etmək;
- bələdiyyələrin göstərdikləri xidmətlərin keyfiyyəti haqqında vətəndaşlardan məlumat toplamaq bu məsələlərlə əlaqədar əhali ilə müzakirə aparıb onları bu işlərə cəlb etmək;
- yerli özünüidarə sahəsində qərarların çıxarılmasının və həyata keçirilməsinin məsuliyyətini seçicilərlə bölüşmək;
- əmələ gələn problemlərin həll olunmasına təşəbbüs göstərmələri üçün vətəndaşlara səlahiyyət vermək. İnzibati ərazi bölgüsü üzrə vətəndaşların yerli özünüidarəetmə - bələdiyyələrin fəaliyyətində iştirakı təşviq olunması – onların ictimai rəyinin qəbul edilməsi bir neçə cəhətdən faydalı və məsuliyyətlidir [6, s.84].

Belə iştirak formaları demokratiyanın əsas göstəricilərindən biri olmaqla effektiv idarəetmə üçün informasiya mübadiləsinin təmin edilməsinə, qərarların qəbul edilməsində cavabdehliyin və məsuliyyətin siyasi səciyyəsinin müəyyən olunmasına səbəb olur. Bu onu özündə belə əks etdirir ki, qanunverici tərəfindən müəyyənləşən bələdiyyələrin fəaliyyətinin idarəetmə sahəsində əsas vəzifəsi yerli əhəmiyyətli məsələlərin məhz əhali tərəfindən “müstəqil və öz məsuliyyəti altında” həyata keçirilməsidir. Əhali bu fəaliyyəti, əsasən, bələdiyyə orqanları vasitəsi ilə həyata keçirdiklərinə görə əhalinin ictimai rəyinin bələdiyyənin işinin təşkilinə və yerinə yetirilməsinə bələdiyyələrin vəzifəli şəxslərinin məsuliyyət hiss etmələrinə çox böyük təsiri vardır. Buna görə də bələdiyyə orqanlarının və onların vəzifəli şəxslərinin yerli özünüidarəetmənin əsas subyekti olan əhalidən, onun ictimai rəyindən asılılığı həyata keçirilərək təmin edilməlidir.

Bələdiyyə orqanlarının və vəzifəli şəxslərinin əhali qarşısındakı məsuliyyəti qanunvericilikdə də həyata keçirilməsi öz həllini tapır.

Bələdiyyə orqanlarının və vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyin səciyyəsi ondan ibarətdir ki, onlar fəaliyyətlərini düzgün təşkil etmədikdə və onlara xas funksiya və ictimaiyyət qarşısındakı öhdəlikləri yerinə yetirmədikdə etimadın itirilməsi ilə nəticələnir. Etimadın olması və ya olmaması bələdiyyələrin nümayəndəli orqanının fəaliyyətinin legitimliyinin faktiki şərti olaraq, əhali seçdiyi nümayəndələrin fəaliyyətinin düzgünlüyünü şübhə altına alır. Digər ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, yerli əhali bu inamsızlığı bələdiyyə orqanları və bələdiyyənin vəzifəli şəxslərinə yerli rəy sorğusu vasitəsi ilə göstərirlər ki, bu da həmin yerli əhalinin ictimai rəyinin hüquqi bir formasıdır [4, s.240-249].

Hazırda müvafiq idarəetmə institut və mexanizmlərin formalaşmasında çoxsaylı vəzifələrin həlli məsələsi cəmiyyət və dövlət qarşısında dayanır. Bu çoxşaxəli transformasiya hazırda da davam etməkdədir. Siyasi modernləşmə bu prosesin tərkib hissəsi olaraq demokratik konsolidasiyanın, milli həmrəyliyin bütövlüyünə, həm də insan hüquqlarının reallaşmasına etibarlı zəmin yaradır. Bu əsasla görə də Azərbaycan Respublikası siyasi modernləşmənin mühüm nəticəsi hesab edilən demokratik konsolidasiyanı strateji bir məqsəd kimi qarşıya qoymuşdur. Bu məqsədin reallaşması istiqamətində artıq xeyli işlər görülmüş və Azərbaycan cəmiyyəti uğurlar əldə etmişdir.

Azərbaycan iqtisadi sahədə keçid dövrünü uğurla başa vurmaı insan hüquqlarının təmin və müdafiə olunması üçün daha geniş imkanlar yaratmışdır. Bu, özlüyündə iqtisadi resursların insan kapitalına çevrilməsində başlıca şərtlərdən biridir. Ona görə də ölkə prezidenti İlham Əliyev insan kapitalının formalaşmasında demokratikləşmənin əhəmiyyətini, onun daha da genişlənməsini və dərinləşməsini həmişə xüsusi qeyd etməkdədir. Belə ki, demokratiya və insan haqları bir-birini şərtləndirən, bir-birinə təminat verən fenomenlərdir. İctimai rəy isə bu təminatın reallaşmasında başlıca vasitələrdən biridir [3, s.86-87].

Qeyd etmək lazımdır ki, vətəndaşların yerli özünüidarələrin fəaliyyətində iştirakı da öz-özünə baş vermir. Bunun üçün təşviqedici və stimullaşdırıcı tədbirlərə ehtiyac var ki, bunlar da, əsasən:

- bələdiyyələrin fəaliyyəti, həyata keçirdikləri işlərlə seçici əhalini müntəzəm məlumatlandırır, onları tanış edir.
- bələdiyyələrin göstərdikləri xidmətlərin keyfiyyəti haqqında vətəndaşlardan məlumat toplamaq, bu məsələlərlə əlaqədar əhali ilə müzakirə aparıb onları bu işlərə cəlb etmək;
- yerli özünüidare sahəsində qərarların çıxarılmasının və həyata keçirilməsinin məsuliyyətini seçicilərlə bölüşmək;
- əmələ gələn problemlərin həll olunmasına təşəbbüs göstərmələri üçün vətəndaşlara səlahiyyət vermək.

İnzibati ərazi bölgüsü üzrə vətəndaşların yerli özünüidarəetmədə - bələdiyyələrin fəaliyyətində iştiraka təşviq olunması, onların ictimai rəyinin qəbul edilməsi bir neçə cəhətdən faydalı və məsuliyyətlidir. Belə iştirak formaları demokratiyanın əsas göstəricilərindən biri olmaqla effektiv idarəetmə üçün informasiya mübadiləsinin təmin edilməsinə, qərarların qəbul edilməsində cavabdehliyin və məsuliyyətin siyasi səciyyəsinin müəyyən olunmasına səbəb olur.

Müasir dövrdə özünüidarəetmənin məqsədi yerli icma ictimaiyyəti ilə konkret halda bələdiyyələrlə yerli vətəndaşlar arasında inam və etibarın güclənməsinə yardımçı olmaqdır. İctimai rəyin siyasi səciyyəsi isə özünü onda göstərir ki, bələdiyyə idarəetməsində əsas vəzifə bu idarəçiliyi həyata keçirən kadrların bu fəaliyyət üzrə nəzəri və təcrübi bilikləri artırılmasıdır. Bu hal, həm də demokratik, dünyəvi, hüquqi dövlət quruculuğunun geniş vüsət aldığı indiki şəraitdə bələdiyyə idarəçiliyinin yeni dövrün tələblərinə uyğunlaşması baxımından vacibdir.

Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə olan tələblər dairəsinə bu orqanların idarəetmədə səmərəliliyə və məhsuldarlığın artmasına ictimai rəydə sağ (irtica-müxalifət) və sol (sosialist) düşüncələrin mübahisəsinə, bələdiyyə idarəçiliyinin modern və posmodern nəzəriyyələrinin qəbul edilməsinə və bələdiyyə idarəçiliyinin düzgün başa düşülməsi və nəhayət, bələdiyyə idarəetməsinin müasir tələblərə uyğunluğudur. İctimai rəyin öyrənilməsi bələdiyyə, həmçinin özəl təşkilatlar, QHT-nin də qarşısında duran vəzifələrdən biridir ki, burada da onların özlərinin yaxşı əhval-ruhiyyəsinin, yeni müsbət imicinin (nüfuzunun) yaradılmasıdır [5, s.50].

Bu onların qarşısında qoyduqları məqsədə çatmaqda, işlərin normal getməsində müstəsna rolə malik olmaqla reklamın ən yaxşı növlərindən biridir. Bu isə bir çox problemlərin vaxtında və lazımı səviyyədə həlli, son nəticədə bələdiyyə kollektiv üzvlərinin, onların səmərəli fəaliyyətinin yüksəldilməsinə müsbət təsirini göstərir.

Bələdiyyə idarəetməsində ictimai rəyə olan tələbat və reaksiya yerli əhali arasında ictimai əlaqələrin bütün sahələr üzrə səmərəli fəaliyyətin onların bütün üzvlərinin uyğun mühitə alışması və informasiyaya malik olmasından ibarətdir. İctimaiyyətlə əlaqəli təşkilatın, cəmiyyətin hansı sahəyə aid olmasından asılı olmayaraq, onun əlaqələrinin texnologiyaları müxtəlif səpkili olur. Bu texnologiyalar sırasına KİV, televiziya, radio, qəzet, jurnal, əhali ilə iş-toplantıları, yığıncaqlar, rəy sorğuları cəmiyyətin yerli əhali üzvlərinin diqqətinə çatdırılması mühüm bir vasitədir.

Bələdiyyə qurumlarının bu texnoloji üsullardan istifadə edib tətbiq etməsi, yerli əhalinin, onun hər bir üzvünə aیلəyə, kollektiv cəmiyyətdə özünü realizə etməyə, normal həyata, yaradıcılığa, öz tələbatını ödəməyə, rifahının artırılmasına, harmonik inkişafına imkan yaradır.

Bələdiyyə orqanlarının, onların vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyini səciyyələndirənlərdən əsas, cəmiyyətdə (yerli əhalidə) sosial, mədəni, mənəvi və iqtisadi dəyərlərin bir nəsilə digərinə ötürülməsi sisteminin təşəkkül tapmasında həyata keçirdikləri texnologiyaların da böyük rolu vardır.

Məlum həqiqətdir ki, iqtisadiyyat siyasəti müəyyən edir və siyasətdən qabaq gəlir.

Sivilizasiya yaranandan üzü bəri bütün dövrlərdə iqtisadi amil həlledici olub siyasi dəyişikliklərin əsasını təşkil etmişdir. Bu baxımdan bələdiyyə idarəetməsində ictimai rəyə müsbət yanaşma ictimaiyyətlə əlaqələrin texnologiyalarının düzgün tətbiqi və həyata keçirilməsi bütün insanlara onların həyatı üçün müsbət şəraitin yaranmasına imkan verir. Bu isə ona əsaslanır ki, ictimai institutlar, ideyalar, baxışlar, hərəkətlər möhkəm olur və iqtisadi aktivliyin səviyyəsi və dinamikası lazımi səviyyədə təmin edilir. İnsanların rifah halının təmin edilməsi isə cəmiyyətin mərhələli demokra-

tikləşməsinə, onun möhkəmlənməsinə və çağdaş dövr üçün konsolidasiya olunmuş məkana transformasiyanı yaratmış olur.

Çağdaş dövrdə istənilən idarəetmə fəaliyyətinə, eyni zamanda bələdiyyə orqanlarının idarəetmə fəaliyyətinə ictimai rəyin təsir vasitəsi kimi ən güclü qüvvəyə KİV malikdir [3, s.152-53].

Kütləvi informasiya vasitələri cəmiyyətin həyatının bütün sahələrinə güclü təsir göstərən bir təsisatdır. İctimai rəyin formalaşmasında, ictimai-siyasi proseslərin inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşməsində onun rolu və əhəmiyyəti son dərəcədə böyükdür. Təsadüfi deyil ki, ictimai rəyə təsir göstərmək imkanlarına görə KİV-ni məcazi mənada dördüncü hakimiyyət adlandırırlar.

KİV cəmiyyətin həyatında üç əsas funksionarı yerinə yetirir: Onlardan birincisi, informasiya daşıyıcısı kimi, ikincisi, hadisələrin şərhı kimi və üçüncüsü, ictimaiyyətin reaksiyasını öyrənməkdir. Bu isə o deməkdir ki, kütləvi informasiya vasitələri ictimai rəyi yaratmaq, formalaşdırmaq gücünə malikdir.

Bildiyimiz kimi, istənilən cəmiyyətin ontoloji (cəmləşmə) vəziyyətini cəmiyyət üzvlərinin maddi tələbatlarının təmin edilməsi üçün müvafiq nemətlərin əldə etmələri təşkil edir. Ona görə də bilavasitə maddi nemətlər istehsalı və onun düzgün idarə edilib istifadəsi ən vacib məsələlərdəndir. İdarəetmənin xalq tərəfindən görüntüsü özünü tam surətdə o vaxt göstərir ki, idarəetmə orqanı fəaliyyətini tam qanunauyğun həyata keçirsin. Bu üsul prioritet problemləri dəqiq müəyyənləşdirməyə imkan yaratmaqla yerli özünüidarəetmələrlə vətəndaşlar arasında etimadı təmin edir, vətəndaşları inzibati ərazi sakinlərinin problemləri barədə məlumat əldə etməyə və onların həlli ilə əlaqədar yerli bələdiyyə rəsmiləri ilə əməkdaşlıq etməyə təşviq edir.

Əhalinin ehtiyaclarını daha səmərəli və tez müəyyən etməyə kömək edən, yerli özünüidarənin fəaliyyətinin şəffaf olmasına təminat verən, yerli əhalini siyasi cəhətdən dəstəkləyən məsuliyyətli qərarların qəbul edilməsinə şərait yaradan bu üsul yerli əhəmiyyətli məsələlər və problemləri ilə bağlı konsensusa gəlməyə kömək etməklə, ayrı-ayrı xidmətlər, habelə büdcə, iqtisadi və strateji planlaşdırmanın tərtibatı üzrə qərarların çıxarılması məsuliyyətini də bölüşür.

Məhz bu təşviqedici və stimullaşdırıcı tədbirlərin həyata keçirilməsi insanlarda özünə hörmət və işgüzarlıq kimi keyfiyyətləri formalaşdırmaqla yanaşı, həm də yerli əhalinin normal yaşayışının təmin olunmasına imkan verən problemləri ictimailəşdirməyə şərait yaradır, vətəndaşları cəmiyyətin idarə olunmasında fəal iştirak etməyə, ictimai rəyin hansı istiqamətdə olmasına yönəldilir.

Nəticədə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının reallaşması üçün əlverişli olan demokratik cəmiyyət formalaşır.

Inkişaf etmiş ölkələrdə yerli özünüidarələr bir çox xidmət və işləri xalqa aktiv, effektiv bir şəkildə çatdırırlar. Buna görə də hər zaman yerli özünüidarələr tərəfindən xalqa çatdırılması nəzərdə tutulan ictimai xidmətlərin keyfiyyətinin yüksək olacağı fikri prioritet qazanmışdır. Birincisi, ona görə ki, bələdiyyələr yerli əhəmiyyətli məsələləri bütövlükdə dövlət strukturlarından daha səmərəli həll edir. Uzun illərin təcrübəsi sübut edib ki, seçilmiş rəhbərin təşəbbüskarlığı, təyin olunmuş rəhbərə nisbətən xeyli yüksək olur. İkincisi, bələdiyyələrdə konkret problemlərin həllinə cavabdehliyin, məsuliyyətin ünvanı konkret olur. Nəhayət, yerli özünüidarəetmə orqanları vətəndaşlara daha yaxından bələd olurlar, onların ictimai rəyinə dözümlü olurlar. Yerli özünüidarəetmələr olan bu etibar doğrultmaq üçün onlara geniş səlahiyyətlər verməli və lazımi miqdarda maliyyə vəsaiti ilə təchiz edilməlidir. Hazırda bütün ölkələrdə bu yanaşma əsas olaraq qəbul edilir və ictimai xidmətlərin xalqa çatdırılmasında yerli özünüidarələrin potensialından maksimum səviyyədə faydalanmalı və bu məqsədlə yerli özünüidarələrin maliyyə gücünün artırılması istiqamətində geniş tədbirlər görülür.

Bu qeyd olunanları ümumiləşdirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, yerli özünüidarəetmənin normal və effektiv fəaliyyət göstərməsi bir sıra mühüm şərtlərdən biridir ki, bunlar da əsasən:

- bələdiyyələrin funksiyalarının və səlahiyyətlərinin peşəkar və hazırlıqlı mütəxəssislərlə həyata keçirilməsi;

- dövlət hakimiyyəti orqanları ilə yerli özünüidarəetmə orqanları arasında səlahiyyət bölgüsünün qanuni olaraq müəyyən edilməsi;

- yerli özünüidarəetmə orqanlarının onlara həvalə olunmuş səlahiyyət yükünü daşımaq üçün zəruri həcmdə iqtisadi-maliyyə potensialının olması;

- ən mühüm məsələ vətəndaşlarda yerli əhəmiyyətli məsələləri müstəqil şəkildə və məsuliyyətli həll etmək təşəbbüskarlığının və arzusunun olmasıdır.

Bələdiyyə orqanlarının vəzifəli şəxslərinin ictimaiyyət qarşısındakı məsuliyyətinə ictimai rəyin siyasi səciyyəsinin mahiyyəti – inzibati ərazidə yaşayan insanların haqlarının təmin olunmasında xeyli dərəcədə bələdiyyə üzvlərinin bütün fəaliyyət sferasında onların mədəni-mənəvi inkişaf səviyyəsindən, siyasi şüur yetkinliyindən, ictimai institutların inkişafından, nəhayət, ictimai rəyin formalaşmasından çox asılıdır. İctimai hadisə kimi proseslərə bilavasitə təsiri, ictimai rəyin siyasət elmi baxımından əsas önəmi onun siyasi qərar qəbul etmə mexanizmində özünü göstərir.

Açar sözlər: yerli özünüidarəetmə, bələdiyyə, ictimai rəy, cəmiyyət

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı: 2016, 68 s.
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları. Bakı: 2005, 215 s.
3. Abbasov Ə.F. İnsan haqları və ictimai rəy. Bakı: Təknur, 2013, 218 s.
4. Qurbanov H.S., Balakışiyeva. Y.N., Hacıyeva S.Q. Azərbaycanın Bələdiyyə hüququ. Bakı: Təknur, 2011, 360 s.
5. Mahmudov M.Ə., Şabanov Z.M., Ələkbərov F.Q. İdarəetmə nəzəriyyəsi. Bakı: Elm və təhsil, 2012, 344 s.
6. Rəhimli R.Z. Azərbaycan Respublikasının idarəetmə sistemində yerli özünüidarələr. Bakı: Elm, 2009, 172 s.

Камал Гаджиев

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЩЕСТВЕННОГО МНЕНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ МУНИЦИПАЛЬНЫХ СЛУЖАЩИХ (ЧИНОВНИКОВ) ПЕРЕД ОБЩЕСТВОМ

Резюме

В статье анализируется политический характер общественного мнения в деятельности чиновников в управлении муниципалитетом. Подчеркивается необходимость рассмотрения должностными лицами общественного мнения, информирования общественности о проделанной работе, важность осуществления мер в соответствии с уровнем ответственности.

Ключевые слова: местное самоуправление, муниципалитет, общественное мнение, общество

Kamal Hajiyev

POLITICAL CHARACTER OF PUBLIC OPINION IN THE RESPONSIBILITY OF MUNICIPAL OFFICIALS IN FRONT OF THE PUBLIC

Summary

The political character of public opinion in the activity of officials in the management of municipalities is analyzed in the article. The consideration of public opinion in the activity of municipal officials, public awareness about the done works, the importance of the implementation of measures according to the level of responsibility are emphasized in the article.

Keywords: local self-management, municipality, public opinion, society